

Levensschets van
Dominee Jan Kars,
(1903-1942)
en
AFSCHEIDSBRIEF

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2004

Jan Kars werd op 3 juli 1903 te Schoonhoven geboren. Zijn ouders waren de onderwijzer Johannes Kars en Adriana Jongh.

Hoewel hij aanvankelijk het beroep van zilversmid uitoefende ging hij de opleiding voor godsdienstonderwijzer in de Nederlandse Hervormde Kerk volen. De verkregen akte gaf recht om voor te gaan in erediensten.

Hij huwde op 28 maart 1928 met Johanna Itjeshorst, eveneens afkomstig uit de zilverstad. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren.

In 1928 werd Kars benoemd tot voorganger/godsdienstonderwijzer te Brandwijk in de Alblasserwaard. In 1932 werd hij benoemd tot voorganger bij de Nederlandse Hervormde Evangelisatie op Gereformeerde Grondslag te Capelle aan den IJssel, wijk Keeten (thans Capelle-West). In Capelle-West pakte Kars de werkzaamheden energiek aan. Op zondag ging hij tweemaal voor in de prediking, waarbij hij 's avonds de Heidelbergse Catechismus behandelde. Later ging hij ook nog voor tijdens weekdiensten in "de polder" (thans wijk Schenkel), waar een Evangelisatie was die met Capelle-Keeten in relatie stond.

De prediking van Kars genoot grote belangstelling. Deze stond n het teken van Schriften belijdenis, waarbij zowel de voorwerpelijke als ook de onderwerpelijke zijde de nodige nadruk ontving.

Kars bezat de gaven van welsprekendheid en organisatietalent. Dat de jeugd zijn belangstelling had, bleek uit de catechisaties. Tachtig jongelui waren voor hem geen probleem. De verenigingen konden op zijn medewerking rekenen. Kars werd voorzitter van de mannenvereniging, terwijl mevrouw Kars de meisjesvereniging presideerde.

In 1934 was Kars enige tijd door ziekte uitgeschakeld. Gastpredikers namen de dienst des Woords voor hem waar.

In het jaar 1937 kwamen er moeilijkheden tussen Kars en de Evangelisatievereniging. Dit had als gevolg dat hij uit zijn functie van voorganger van de Evangelisatie werd ontslagen.

Enige bestuursleden en een aantal leden van de Evangelisatie namen dit ontslag niet. Men ging over tot de oprichting van een nieuwe Evangelisatie, genaamd "Rehoboth". Men ging kerkdiensten beleggen en benoemde Kars tot voorganger.

Spoedig kon men over een kerkgebouw beschikken. Benedendijks aan de Nijverheidstraat (bij de toenmalige A.S.F. fabriek) stond een niet meer in bedrijf zijnde boerderij. De boerderij, die de naam "Nooit Gedacht" droeg, was eigendom van een handelaar uit Rotterdam. Deze gebruikte de stal als wagenloods, terwijl de woning werd verhuurd aan een familie, die ook bij de gemeente van Kars behoorde.

Men spaarde kosten noch moeite om de boerderij om te vormen tot een gerieflijk kerkgebouw en de woning tot een doelmatige pastorie. De naam "Nooit Gedacht" heeft het gebouw aan de dijkzijde gesierd tot de afbraak in 1970. Ook in dit gebouw vond het kerkelijk leven voortgang en het echtpaar Kars was daarbij de spil.

Een dienst van een Evangelisatievereniging is geen dienst des Woords in de zin van de kerkorde. Sacramenten mogen er niet worden bediend, daar er geen ambten zijn ingesteld. Daarom zag men uit naar een instituering als wettige gemeente. Dit werd gevonden door de aansluiting bij de Nederduits Gereformeerde Gemeenten van ds. J.

van Welzen te Gouda. Na ontbinding van de Evangelisatie werd besloten tot stichting van een Nederduits Gereformeerde Gemeente.

Een kerkenraad van drie personen werd gekozen en door ds. J. van Welzen bevestigd. Op 6 november volgde de bevestiging van Kars tot predikant van de gemeente, die ongeveer tweehonderd leden telde. Ds. Kars deed zijn intrede met een predikatie over Jesaja 49:2.

Vanaf deze datum ging het kerkelijk leven in de geordende ambtelijke weg. Ds. Kars diende de gemeente met liefde en ijver.

Wanneer iemand bij ds. Kars om hulp aanklopte, deed men geen tevergeefs beroep op hem. Ook al behoorde men niet tot zijn gemeente, men vond bij hem gehoor. Tijdens de mobilisatie in 1939 waren er te Kralingscheveer een aantal soldaten bij het aldaar gestationeerde zoeklicht. Deze soldaten vonden bij hem een gastvrij tehuis. De pastorie stond altijd voor hen open.

Na de capitulatie in 1940 was ds. Kars een van de initiatiefnemers om de vier Capelse soldaten, die tijdens de oorlogsdagen van mei 1940 sneuvelden, in hun woonplaats te laten begraven. Deze begrafenisplechtigheid vond plaats op zaterdag 13 juli 1940, nadat er in vijf kerkgebouwen een rouwdienst was gehouden. Men zorgde ook voor een waardig gedenkteken op de vier graven. Dit monument staat er nog; jaarlijks wordt er op 4 mei een korte herdenkingsplechtigheid gehouden.

Ds. Kars was vaderlander in hart en nieren; dat bleek ook uit zijn lidmaatschap van de verzetsorganisatie "De Leeuwengarde". Deze groep pleegde sabotagedaden en verleende hulp aan Joden en onderduikers. Ook hierbij stond de pastorie in het middelpunt.

Er was echter verraad in het spel. In april 1942 werd ds. Kars te Schoonhoven gearresteerd door de Duitsers. Hij verbleef in gevangenissen te Scheveningen, Amersfoort en Utrecht. Hij heeft zolang dit mogelijk was, voor zijn medegevangenen gepreikt.

Pogingen om hem vrij te krijgen mislukten. Eind 1942 werd het doodvonnis uitgesproken.

Op 29 december 1942 liet ds. Kars met andere gevangenen het leven voor het vuurpeloton op de Leusder heide. Op 6 januari 1943 werd de familie van dit feit in kennis gesteld.

Groot was de verslagenheid in zijn gezin en familie, in zijn gemeente alsmede onder de bevolking van Capelle aan den IJssel en Kralingscheveer. Vanuit alle kerken en gezindten leefde men met de weduwe en haar kinderen mee. De afscheidsbrief van ds. Kars circuleerde onder veel bewoners van zijn woonplaats.

Na de beëindiging van de oorlog werden aanwijzingen verkregen omtrent de plaats van de terechtstelling. Hoewel de bezetter deze aan het oog had onttrokken door het aanbrengen van beplanting, werden toch de stoffelijke resten van ds. Kars en zijn medegefusilleerden gevonden.

Op 30 november 1945 vond de begrafenis plaats in Schoonhoven, de geboorteplaats van ds. Kars. Vooraf werd in de Grote of Bartholomeüskerk een rouwdienst gehouden waarin ds. J. van Welzen voorging. Deze sprak over 2 Timotheüs 4:7: *"Ik heb de goede strijd gestreden."*

In mei 1978 vond de herbegraving plaats op het ereveld te Loenen op de Veluwe.

Na de dood van ds. Kars is zijn gemeente nog gediend door ds. F. Kraaijeveld (1943-1947), E. Wijnne (1947-1953, als lerend ouderling en van 1953-1968 als predikant).

Na het vertrek van ds. Wijnne is de gemeente al spoedig ontbonden. De overgebleven leden sloten zich aan bij de Oud Gereformeerde Gemeente te Kralingscheveer (Buffelstraat), idem te Krimpen aan den IJssel (ds. Mieras) of bij de Gereformeerde Gemeente te Capelle aan den IJssel.

Vermeld dient nog te worden dat tijdens ds. Kraaijeveld de naam van de Gemeente werd gewijzigd in "Oud Gereformeerde Gemeente". De gemeente was echter niet bij een kerkverband aangesloten.

(Kars liet 1 preek na over Ps. 92 "In het huis des Heeren geplant.")

[Overgenomen uit: Predikanten en Oefenaars]

AFSCHEIDSBRIEF

Lieve schatten zoëven den 29 dec '42 is omstreeks 11 uur in cel 25 bekend gemaakt, dat we om 2 uur in den middag moeten sterven. Ik zit met Faas, die ook daarbij behoort.

Hoe ik je dit schrijf is wel duidelijk.

Lieve lieve Vrouw. Ik moet van jou afscheid nemen. Als ik je in het leven misdaan heb, heb je mij vergeven, dat weet ik. God heeft ons ruim 19 jaar van elkander doen genieten; 25 Dec. Was onze verloovingsdag. Ik heb hem herdacht. Bijna 15 jaar zijn wij getrouwd geweest en gelukkig. Ons huwelijk is onverbreekbaar. Schat ik dank je, voor wat je voor mij geweest bent. Sij was mij alles. Met jou kon ik door het leven. Sij was mij alles, wij hielden veel van elkaar. Nu wordt het afgesneden. Ik dank je voor al het werk voor mij gedaan. Het heeft niet mogen baten. Laten we het in de handen Gods leren overgeven.

Wij moeten sterven- is verschrikkelijk. Om 2 uur zal ik voor God staan. Mijn lieve kind je weet het niet als dit alles geschied zal zijn en ik reeds rust in het stille graf. Ik neem afscheid van je. Er is een preek: het jaar der vrijlating nadert, laat die, in je bezit komende, bewaard blijven. Jou

erfstuk van mij. Daarin ligt mijn gehele ziel. Schat ik hoop je eens weer te zien aan den troon der genade. Als er op aarde geen genade is, hoop ik dat God mij genade bewijst. Wil er om denken dat Ps 65: Gij hebt mijn ziel beveiligd voor den dood, mijn lievelingspsalm was. Vraag dien te zingen in de kerk. Je levensloop heb ik aan de hoede Gods overgegeven, die een vader der weezen is en een Rechter der weduwe is en voor jullie zal zijn. Lees preek. God zij je zeer nabij.

Allerliefste Johan. God bekere je vroeg. Wat je worden zal weet ik niet. Doe je best. Voor jou is alles wat op de studeerkamer staat als je oud genoeg zal zijn. Er mag niets van verkocht worden. Alles bewaren voor jou. Bewaar ze als een heilig bezit van je vader, die zoveel van je houdt. Blijf ... . van je moeder hield. Blijf een lief kind, en laat je lieve moeder niet alleen. Troost haar en doe niets buiten haar. Durf ze altijd onder de oogen te komen. Wordt een Johannes als je grootvader Kars en blijf vaders jongen. Kerk altijd en vervul de stervenswens van je lieve vader en wordt dominee zooals hij. Kan je niet, best. Gevoel je roeping, ga dan die weg. Is er geen geld, wordt dan Godsdienstonderwijzer. God zal den weg doen lopen. Wees eerlijk, trouw en liefdevol, het oog op God. Hij is een Vader der weezen.

Lieve Janni. De Heere geve je vroeg een nieuw hartje om Hem te dienen. Wordt wat je dacht. Ik moet snel schrijven wordt er gezegd. Dien de Heere en geef God en je lieve moeder je liefde. Voor jou is de viool.

Lieve Adriana. God geve Hem Adriana in je jeugd. Blijf een moedersgekke. Blijf bij je moeder en vertroost haar de dagen van je leven. Voor jou is de oudste boekenkast met ruiten, dus met de schuifb...

Lieve Moeder Kars God geve dat we eenmaal met Vader God mogen grootmaken. Hij geve in de oude ... des levens een licht en ruime ingang tot Zijn troon.

Vader en moeder Itjeshorst. Dank voor alles. God zegene allen. Lieve broeder. Wees God bevolen met vrouw en kinderen. Lieve zusters,

zwagers, schoonzusters, neven en nichten. .. tot voor zijn troon zullen we hopen. Jan en ... God zij jullie genadig. Dien jij een bijzondere kus.

Lieve Gemeente. Blijf in hetgeen ik je mocht leeren. Steun de kerkeraad en wees goed voor vrouw en kinderen: die ik je opdroeg. Lieve vrienden Kwant, Jong, Pelt, Wiel, Visser Barendsz, ja alle vrienden vaarwel.

Ik heb aan alle ter dood veroordeelden het H. Avondmaal mogen uitreiken, dat was mij tot groote troost.

Vrouw, vier als het kan dat ook . Lieveeling, de God des Vredes heilige U. Hij geve berusting en vrede, waarin ik sterf. Want het kan echt. Draag rouw, maar bovenal in het hart. Laat monument op kerkhof niet alleen staan. Gedenk.

Groet alle en wees vele tot zegen. Dag lievelingen. God zij genadig en geve vrede. Dag schatten tot in eeuwigheid voor God. Hij zij U nabij.

Treur niet, als ~~die~~ die gene hope hebben.

Je liefhebbende man en vader